Лабораторне заняття №5 (2-й семестр)

Перевантаження операторів

Ключовий покажчик this

Ключовий покажчик this — це покажчик на об'єкт, який викликає метод класу. При кожному виклику методу йому автоматично передається покажчик з ключовим словом *this*, на об'єкт, для якого викликається метод. Покажчик *this* – це неявний параметр, що приймається усіма методами класу. Відповідно, в будь-якому методі покажчик *this* можна використовувати для посилання на об'єкт, що його викликає.

«Дружні» функції

В C++ є можливість дозволити доступ до закритих членів класу функціям, які не є членами цього класу. Для цього достатньо оголосити ці функції *«дружніми»* (або *«друзями»*) по відношенню до класу, що розглядається. Для того, щоб зробити функцію *«другом»* класу, необхідно включити її прототип в *public*-розділ оголошення класу з ключовим словом *friend*. Функція може бути *«другом»* декількох класів.

```
class someClass {
//...
public:
     friend void frnd (someClass obj);
//...
};
```

Ключове слово *friend* надає функції, що не є членом класу, доступ до його закритих членів.

```
#include <iostream>
using namespace std;
class myclass {
int a, b;
public:
    myclass(int i, int j) { a=i; b=j; }
    friend int sum(myclass x);
};
int sum(myclass x)
{
    return x.a + x.b;
}
int main ()
{
  myclass n (3, 4);
  cout << sum(n);
  return 0;
}
```

Перевантаження операторів

C++ дозволяє перевантажувати більшість операцій в такий спосіб, щоб стандартні операції можна було використовувати і для об'єктів створюваних користувачем класів.

Перевантаження операцій надає можливість використовувати власні типи даних як стандартні, а складний та малозрозумілий текст програми перетворювати на інтуїтивно зрозумілий. Позначення власних операцій вводити не можна.

Можна перевантажувати будь-які операції, існуючі в C++, за винятком:

. .* ? : :: # ## sizeof

Перевантаження операцій здійснюється за допомогою методів спеціальної форми (функцій-операцій) і підпорядковується таким правилам:

- при перевантаженні операцій зберігаються кількість аргументів, пріоритети операцій та правила асоціації (зліва направо чи справа наліво), які використовуються у стандартних типах даних);
- для стандартних типів даних перевизначати операції не можна;
- функції-операції не можуть мати аргументів за замовчуванням;
- функції-операції успадковуються (за винятком "="");
- функції-операції не можуть визначатися як static.

Функцію-операцію можна визначити трьома способами:

- як метод класу;
- як «дружню» функцію класу;
- як звичайну функцію.

У двох останніх випадках функція повинна мати хоча б один аргумент, який має тип класу, покажчик чи посилання на клас.

Функція-операція містить ключове слово *operator*, за яким слідує знак операції, яку треба перевизначити:

```
<тип> operator <операція> (<список параметрів>)
{ <тіло функції> }
```

Такий синтаксис повідомляє компіляторові про те, що, якщо операнд належить до визначеного користувачем класу, треба викликати функцію з таким ім'ям, коли зустрічається в тексті програми ця операція.

Перевантаження операторів з використанням методів класу.

Можливо перевантажувати як бінарні оператори (наприклад, «+», «=»), так і унарні (наприклад, «++», «--»).

При перевантаженні бінарної операції функція-оператор має один параметр. В усіх випадках, об'єкт, що активує функцію-оператор, передається неявним чином за допомогою покажчика *this*. Об'єкт, що знаходиться справа від знаку операції, передається методу як параметр.

```
class three_d
{
    int x,y,z;
public:
```

```
        three_d operator+ (three_d op2);
    };
    three_d three_d::operator+(three_d op2)
    {
        three_d temp;
        temp.x=x+op2.x;
        temp.y=y+op2.y;
        temp.z=z+op2.z;
        return temp;
    }
```

Зверніть увагу, в рядку

`temp.x=x+op2.x;`

`x` відповідає `this->x`, , де x асоційовано з об'єктом, який викликає функцію-оператор.

При перевантаженні унарної операції функція-оператор не має параметрів, тобто жоден об'єкт не передається явним чином, а операція виконується над об'єктом, який генерує виклик цього методу через неявно переданий покажчик *this*.

Розглянемо приклад, в якому для об'єктів типу *three_d* визначається операція інкременту.

```
    class three_d
    {
        int x,y,z;
    public:
        three_d operator--();
    };
      three_d three_d::operator--()
      {
          x--;
          y--;
          z--;
      }
```

Оператори інкременту та декремента мають як префіксну, так і постфіксну форми.

В вищенаведеному прикладі функція operator++ визначає префіксну форму оператора «++» для класу three_d. Якщо необідно перевантажити постфіксну форму оператора «++», це можна зробити наступним чином:

```
      three_d three_d::operator++(int notused)
```

Параметр *notused* не використовується самою функцією. Він є індикатором для компілятора, який дозволяє відрізнити префіксну форму оператора інкремента від постфіксної. Так само він використовується для оператора декремента («--»).

Перевантаження операторів за допомогою «дружніх» функцій

Оскільки «дружні» функції не є членами класу, вони не можуть мати неявний аргумент *this*. Тому, при перевантаженні бінарної функції оператора обидва операнди передаються функції, а при перевантаженні унарних операторів передається один операнд.

Наступні оператори не можуть використовувати перевантаження за допомогою «дружніх» функцій:

= () [] ->.

```
class three_d {
    int x, y, z;
 public:
    friend three_d operator*(three_d op1, three_d op2);
};
three_d operator*(three_d op1, three_d op2)
{
    three_d temp;
    temp.x = op1.x * op2.x;
    temp.y = op1.y * op2.y;
    temp.z = op1.z * op2.z;
    return temp;
}
```

Якщо необхідно перевантажити оператори інкременту або декременту з використанням «дружної» функції, необхідно передати їх посилання на об’єкт.

Оскільки параметр у такому вигляді являє собою неявний покажчик на аргумент, то зміни, які будуть вноситися в параметр, впливатимуть і на аргумент. Тобто використання посилання в якості параметру функції дозволяє їй успішно інкрементувати або декрементувати об’єкт, який передається як операнд.

Якщо для перевантаження операторів інкременту та декременту використовується функція-«друг», її префіксна форма приймає один параметр (який і є операндом), а постфіксна форма – два параметри (другим є цілочисельне значення, яке не використовується).

```
friend three_d operator++(three_d &op1)
{
     op1.x++;
     op1.y++;
     op1.z++;
     return op1;
}
friend three_d operator++(three_d &op1, int notused)
{
     three_d temp = op1;
     op1.x++;
     op1.y++;
     op1.z++;
     return temp;
}
```

Перевантаження операторів за допомогою звичайних функцій

Оскільки принцип перевантаження операторів через звичайні та «дружні» функції практично ідентичний (вони мають різні рівні доступу до закритих членів класу), єдина відмінність – у випадку «дружньої» функції її необхідно обов'язково оголосити в класі, на відміну від звичайної функції, яку достатньо визначити поза тілом класу, без вказування додаткового прототипу функції. Доступ до закритих членів класу, у випадку використання звичайної функції для перевантаження операторів, відбувається через геттери.

```
class three_d
{
    int x,y,z;
public:
    int getX(){return x;}
    int gexY(){return y;}
    int getZ() {return z;}
};
three_d operator+ (three_d &op1,three_d &op2)
{
     return
three_d(op1.getX()+op2.getX(),op1.gexY()+op2.gexY(),op1.getZ()+op2
.getZ());
}
```

Приклад.
Розглянемо перевантаження операторів на прикладі класу "three_d".
Перевантажимо:

- оператори «+», «=» та префіксний та постфіксний декременти як методи класу;
- оператори «*», префіксний та постфіксний інкременти як «дружні» функції;
- оператор «-» як звичайну функцію.

- Заголовковий файл «three_d.h»

```
#ifndef THREE_D_H_INCLUDED
#define THREE_D_H_INCLUDED
class three_d
{
    int x,y,z;
public:
    three_d(){x=y=z=0;}
    three_d(int i,int j,int k) {x=i;y=j;z=k;}
    int getX(){return x;}
    int gexY(){return y;}
    int getZ() {return z;}
    three_d operator+ (three_d op2);
    three_d operator= (three_d op2);
    three_d operator--();
    three_d operator--(int notused);
```

```
    friend three_d operator++(three_d &op1);
    friend three_d operator++(three_d &op1, int notused);
    friend three_d operator* (three_d &op1, three_d &op2);
    void show();
};
three_d operator- (three_d &op1,three_d &op2);

#endif // THREE_D_H_INCLUDED
```

- файл з реалізацією класу «three_d.cpp»

```
#include "three_d.h"
#include <iostream>

using namespace std;
three_d operator- (three_d &op1,three_d &op2)
    {
        return three_d(op1.getX()-op2.getX(),op1.gexY()-
op2.gexY(),op1.getZ()-op2.getZ());
    }
three_d three_d::operator+(three_d op2)
  {
    three_d temp;
    temp.x=x+op2.x;
    temp.y=y+op2.y;
    temp.z=z+op2.z;
    return temp;
  }
three_d three_d::operator= (three_d op2)
  {
      x=op2.x;
      y=op2.y;
      z=op2.z;
      return *this;
  }
three_d three_d::operator--()
  {
      x--;
      y--;
      z--;
      return *this;
  }
three_d three_d::operator--(int notused)
  {
      three_d temp = *this;//збереження початкового значення
      x--;
      y--;
      z--;
      return temp;
  }
three_d operator* (three_d &op1, three_d &op2)
  {
      three_d temp;
      temp.x = op1.x *op2.x;
      temp.y = op1.y * op2.y;
      temp.z = op1.z * op2.z;
```

```
      return temp;
  }
three_d operator++(three_d &op1)
  {
      op1.x++;
      op1.y++;
      op1.z++;
      return op1;
  }
three_d operator++(three_d &op1, int notused)
  {
      three_d temp = op1;
      op1.x++;
      op1.y++;
      op1.z++;
      return temp;
  }
void three_d::show()
  {
      cout<<x<<", "<<y<<", "<<z<<"\n";
  }
```

- файл «main.cpp» з прикладом використання перевантажених операторів

```
#include <iostream>
#include "three_d.h"
using namespace std;

int main(){
     setlocale(LC_ALL, "Russian");
     three_d a(1,2,3), b(10,10,10), c;
     cout<<"c=a+b \n";
     c=a+b;
     a.show();  b.show();  c.show();
     cout<<"c=b=a \n";
     c=b=a;
     a.show();  b.show();  c.show();
     cout<<"a=--c \n";
     a=--c; //префіксна форма декременту - об'єкт отримує
           //значення с після його декрементування
     a.show(); c.show();
     cout<<"a=c-- \n";
     a=c--;//постфіксна форма декременту - об'єкт отримує
           //значення с до його декрементування
     a.show(); c.show();
     cout<<"c=a*b \n";
      c=a*b;
      c.show();
      cout<<"a=++c; \n";
      a=++c; a.show(); c.show();
      cout<<"a=c++ \n";
      a=c++; a.show(); c.show();
      cout<<"c=a-b \n";
      c=a-b;   c.show();
  }
```

Лабораторна робота 5.

Хід виконання завдання:

1. Змоделювати клас для заданого поняття (згідно варіанту).
2. Перевантажити вказані у варіанті оператори – необхідно реалізувати кожен з трьох способів перевантаження: як метод класу, як «дружню» функцію та як звичайну функцію.
3. Написати програму, в якій користувач матиме можливість використовувати перевантажені оператори.

Варіанти завдань.

Варіант 1.
Клас – комплексне число. Перевантажити оператори: віднімання (-), порівняння (>), декремент (--), присвоювання (=).

Варіант 2.
Клас – комплексне число. Перевантажити оператори: додавання (+), порівняння (==), декремент (--), присвоювання (=).

Варіант 3.
Клас – час. Перевантажити оператори: віднімання (-), порівняння (>,<), інкремент (++), присвоювання (=).

Варіант 4.
Клас – час. . Перевантажити оператори: додавання (+), порівняння (==), декремент (--), присвоювання (=).

Варіант 5.
Клас – вектор. Перевантажити оператори: додавання (+), скалярний добуток (%), множення вектора на число (*=), присвоювання (=), декремент (--).

Варіант 6.
Клас – вектор. Перевантажити оператори: віднімання(-), векторний добуток (*), інкремент (++), присвоювання (=).

Варіант 7.
Клас – дріб. Перевантажити оператори: віднімання (-), порівняння (>,<), ділення (/), інкремент (++), присвоювання (=).

Варіант 8.
Клас – дріб. Перевантажити оператори: додавання (+)порівняння (==, !=), добуток (*), декремент (--), присвоювання (=).

Варіант 9.
Клас- пряма (задається через координати двох точок). Перевантажити оператори: визначення паралельності двох прямих (||), визначення кута між двома прямими (%), присвоювання (=), декремент (--).

Варіант 10.
Клас- пряма (задається рівнянням $y = ax + b$). Перевантажити оператори: визначення паралельності двох прямих (||), визначення кута між двома прямими (%), присвоювання (=), інкремент (++).

Варіант 11.

Клас – матриця. Перевантажити оператори: присвоювання (=), додавання (+), добуток двох матриць (*), інкремент (++).

Варіант 12.

Клас – матриця. Перевантажити оператори: присвоювання (=), віднімання (-), добуток матриці на число (*=), декремент (--).

Варіант 13.

Клас – парабола. $y = ax^2 + bx + c$. Перевантажити оператори: присвоювання (=), перевірка співпадіння парабол (||), перевірка перетину парабол (/).

Варіант 14.

Клас – вектор. Перевантажити оператори: інкремент(--), визначення кута між двома векторами (/), присвоювання (=).

Варіант 15.

Клас – вектор. Перевантажити оператори: додавання (+), множення вектора на число (*=), присвоювання (=), інкремент (++).

Варіант 16.

Клас – комплексне число. Перевантажити оператори: порівняння (<), ділення (/), інкремент (++), присвоювання (=).

Варіант 17.

Клас – комплексне число. Перевантажити оператори: порівняння (!=), добуток (*), інкремент (++), присвоювання (=).